

zın / Öperiz ağzını hep Bîmen üstadımızın” beyti dönemin sanat çevrelerindeki yerini göstermesi bakımından anlamlıdır. 26 Ağustos 1943 tarihinde İstanbul’da ölen Bimen Şen, Feriköy Ermeni Mezarlığı’na defnedildi.

Bestelediği eserlerin yanı sıra hânen-deliliğiyle de tanınan Bimen Şen düzenli bir mûsiki eğitimi almamış, sekiz yaşlarında Bursa Ermeni Kilisesi’nde ilâhi okumaya başladığı sıralarda sesinin güzelliği ve mûsikiye olan kabiliyetiyle dikkati çekmiştir. Onun okuyacağı günler kiliseyi Ermeniler’den çok mûsiki meraklısı hâfızların doldurduğu söylenir. İlk meşkini Hacı Ârif Bey’den almasının ardından Hagopos Kılıyan ve Lemi Atlı’dan gördüğü mûsiki dersleriyle kendini yetiştirmiştir. Onun mûsiki-deki gelişiminde Rahmi Bey, Hânen-de Nedim Bey, Tanbûrî Cemil Bey, Neyzen Aziz Dede, Kanûnî Hacı Ârif Bey, Şevki Bey ve Hacı Kirâmî Efendi gibi mûsiki üstatlarının önemli katkıları vardır. Şöhreti ve besteleri I. Dünya Savaşı ve onu takip eden Mütareke yıllarından itibaren yayılmaya başlamıştır.

Bimen Şen ileri yaşlarına kadar hânen-deliliği devam ettirmiş, bu arada pek çok plak doldurmuştur. Bilhassa bestelediği şarkılarla bu formun önde gelen bestekârları arasında yer almıştır. Hacı Ârif Bey ve Rahmi Bey’in geleneksel üslûbunu benimsemesine rağmen onları taklit etmeyerek kendine has bir tarz ortaya koyduğu şarkılarında sağlam bir teknik yapının üzerine kurulu parlak üslûbu dikkati çeker. İlhamını daha çok güfthenin kuvvetinden aldığı ve çoğunlukla gece yarısı beste yaptığını söyleyen, herhangi bir mûsiki aleti çalmayan ve nota öğrenmeyen Bimen Şen’in 1000 civarında eser bestelediği söylenir. Şarkılarının çoğunu üdfi Arşak Çömlekçiyen ve Aleko Bacanos notaya almıştır. Günümüze 250’ye yakın eserinin ulaşması yüzlerce eserinin notaya alınmamasıyla açıklanabilir. Hemen tamamında sevgi ve tabiat temalarının işlendiği besteleri halen fasıl repertuarının en seçkin eserleri arasında yer almaktadır. Yılmaz Öztuna onun üç marş ve 241 şarkıdan oluşan eser listesini vermiştir (BTMA, II, 345-348). Bunlardan 220 civarındaki eserinin notası Şamlı İskender ve Şamlı Selim tarafından yayımlanmıştır (İstanbul, ts.).

“Bir haber ver ey sabâ n’oldu gülîstânım benim” mısraıyla başlayan acem-aşiran; “Derdimi ummâna döktüm âsumâna ağladım” mısraıyla başlayan besteniğâr; “Acaba şen misin kederin var mı?” ve “Yıllar ne çabuk geçti o günler arasında” mısra-

Bimen Şen

larıyla başlayan hicaz; “Durmadan aylar geçer yıllar geçer gelmez sesin” mısraıyla başlayan hüseyinî; “Bilirim daha sen pek küçüceksin” ve, “Dilhûn olurum yâd-ı cemâlinle senin ben” mısralarıyla başlayan hüzzam; “Yüzüm şen hâtıram şen meclisim şen mevkîim gülşen” mısraıyla başlayan kürdîli-hicazkâr; “Nereden sevdim o zâlim kadını” mısraıyla başlayan nihâvend; “Al sazını sen sevdiceğim şen hevesinle” mısraıyla başlayan sultâniyegâh ve, “Ne gülün rengini sevdim ne de bülbül sesini” mısraıyla başlayan yegâh şarkıları onun sevilen eserlerinden bazılarıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnülemin, *Hoş Sadâ*, s. 106-108; Sadun Kemali Aksüt, *500 Yıllık Türk Musikisi Antolojisi*, İstanbul 1967, s. 157-158; Mustafa Rona, *20. Yüzyıl Türk Musikisi*, İstanbul 1970, s. 179-192; *TSM Sözlü Eserler*, tür.yer.; Özalp, *Türk Müsikisi Tarihi*, II, 390-392; Ruşen F. Kam, “Türk Azınlık Müsikicileri -3- Nikoğos’tan Bimen Şen’e Kadar”, *Radyo*, sy. 70, Ankara 1947, s. 7; Münir Süleyman Çapanoğlu, “Bimen Şen”, *Resimli Radyo Dün-yası*, sy. 40, İstanbul 1951, s. 3, 31; sy. 42 (1951), s. 4, 30; sy. 43 (1951), s. 3; Öztuna, *BTMA*, II, 344-348; Mehmet Güntekin, “Şen, Bimen”, *DBİst.A*, VII, 159-160.

NURİ ÖZCAN

ŞEN, Hasan
(1894-1982)

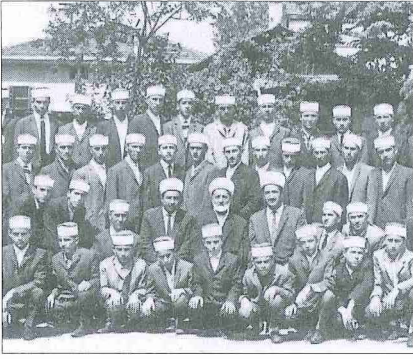
Son devir kıraat âlimi.

Çankırı’nın Kurşunlu ilçesinde doğdu. Babası Hâfız Mustafa Efendi, annesi Fatma Hanım’dır. Daha bebekken annesi vefat edince babası Düzce’nin Pırpır köyündeki ağabeyinin yanına gitti. Hasan burada ağabeyi Ahmet ile birlikte yengeleri tarafından büyütüldü. Köyde Kur’an okumayı öğrendikten sonra ağabeyi ile beraber Çilimli’deki medreseye gönderildi. Erken yaşlarda hıfzını tamamladı. Pırpır köyünde evlenip doğan çocuğu küçükken ölünce ağabeyi Hâfız Ahmed Efendi’nin is-

rariyle onun ikamet ettiği Çevrik köyüne yerleşti ve köyün camisine fahri imam oldu. Uzun süre bu köyde oturdu ve civardan köye gelen çocuklara Kur’an okutup bir kısmına hâfızlık yaptırdı. Sekiz yıl süren askerlik görevinin bir kısmını Yemen’de, bir kısmını Diyarbakır’ın Silvan ilçesinde yerine getirdi. Kıraat bilgisini ilerletmek için İstanbul’a gitti ve Fatih Dülgerzâde Camii Kur’an Kursu hocası Kesikbacak İsmail Bayrı’dan kırâat-i aşere ve takrib okudu. Mısır ve İstanbul tarihlerini öğrenip 16 Temmuz 1943’te icâzetnâme aldı. Ardından Düzce’ye yerleşti ve Merkez Camii’nde fahri imam-hatiplik görevine başladı. 1945 yılı başlarında Merkez Kur’an Kursu öğreticiliğine önce fahri olarak, 1 Ocak 1946 tarihinde asaleten getirildi. 1945-1951 yılları arasında yine fahri olarak yürüttüğü Düzce Merkez Camii imam-hatipliği görevine 1 Nisan 1952’de tayin edildi. 1959’da emekliye ayrılmasının ardından bu görevini 1978 yılı sonuna kadar devam ettirdi. İki 1949’da olmak üzere birkaç defa hacca gitti. 1982 yılında kurban bayramı sabahında vefat etti ve Düzce şehir mezarlığında defnedildi.

Hasan Şen, Düzce’de otuz üç yıl devam eden Kur’an kursu hocalığı sırasında 4000’e yakın öğrenciyi hâfızlık yaptırmış, başka yerlerden gelen birçok hâfız da kendisinden faydalanmıştır. Onun yanında tashih-i hurûf eğitimi gören hâfız sayısının 500 kadar olduğu söylenir. Hasan Efendi Kur’an-ı Kerim’i sade bir şekilde okur, teğannîyi sevmezdi. Düzce Merkez Camii’nde her yıl mezuniyet cemiyetleri düzenler; İstanbul Fâtih Camii başıamamı Ömer Fazıl Efendi (Aköz), Yeraltı Camii imamı Üsküdarlı Ali Efendi, hocası Kesikbacak İsmail Efendi, Burhaniye Camii imamı ve Nuruosmaniye Camii başıamamlarından Hasan Akkuş ile Beyazıt Camii başıamamı Abdurrahman Gürses gibi tanınmış kurrânın bu programlara katılmasını sağladı. Takvâsı ve mütevazi kişiliğiyle tanınan Ha-

Hasan
Şen

Hasan Şen öğrencileriyle

san Efendi İstiklâl Harbi madalyası sahibiydi. Gazilik maaşını Kur'an kursunda okuyan öğrencilere harcar, onların ihtiyaçlarını temin ederdi. Tasavvufa da meyilliydi. Erbilli Esad Efendi'nin halifelerinden Bolulu Hacı Muhiddin Efendi ve Ramazanoğlu Mahmut Sami Efendi ile yakın dostluğu vardı. Türkiye'de ilk defa bir ilçe merkezinde açılan Düzce İmam Hatip Lisesi'nin (1962) yaptırma ve yaşatma derneğinde görev almış, burada önemli hizmetler ifa etmiştir. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ile Düzce Müftülüğü tarafından 10 Ekim 2009 tarihinde Düzceli Hâfiz Hasan Şen Anısına IV. Kur'an ve Kıraat Sempozyumu düzenlenmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

DİB Arşivi'ndeki özlük dosyası, nr. 638 (madenin yazımında ayrıca Hasan Şen'in kendisi, arkadaşları ve öğrencilerinden alınan bilgilerden de faydalanılmıştır).

KÂMİL UĞUR BİTEMİR

ŞENEBŪZÎ

(الشنبوذى)

Ebü'l-Ferec Muhammed b. Ahmed
b. İbrâhîm eş-Şenebûzî
(ö. 388/998)

Kıraat âlimi.

300 (912-13) yılında muhtemelen Bağdat'ta doğdu. Ebü'l-Hasan İbn Şenebûzî'dan (Şennebûz olarak da hareketlenmiştir) okuduğu (bk. Dâvûdî, II, 57) ve uzun süre onunla birlikte bulunduğu için Gulâmü's-Şenebûzî (Şenebûzî'nin çocuğu veya hizmetçisi) lakabıyla ve Şenebûzî nisbesiyle anıldı (İbnü'l-Esîr, II, 211). İlim tahsili için seyahatlere çıktı. İbn Şenebûz, Mûsâ b. Ubeydullah el-Hâkânî, İbn Mücâhid, İbrâhîm b. Muhammed el-Mâverdi, İbn Mik-

sem el-Attâr, İbnü'l-Allâf, Muhammed b. Hasan en-Nakkâş, Muhammed b. Mûsâ ez-Zeynebî gibi âlimlerden kıraat öğrendi. Gerek tefsir gerekse kıraat ve ilelü'l-kırâât konularında şöhret kazandı. Kendisinden Ebû Ali Hasan b. Ali el-Ahvâzî, Ebû Tâhir Muhammed b. Yâsîn el-Halebî, Ebü'l-Alâ Muhammed b. Ali el-Vâsıtî, Abdullâh b. Muhammed b. Mekki es-Sevâk faydalandı. Hatîb el-Bağdâdî'nin kaydettiğine göre tefsir ve kıraate dair ezberinde şevâhid olarak 50.000 beyit bulunduğu dikkate alındığında (*Târîhu Bağdâd*, I, 272) şiir ve edebiyatla da ilgilendiği söylenebilir; ayrıca tefsir ve kıraat alanlarında çok iyi yetiştiği anlaşılır. Şenebûzî 13 Safer 388'de (14 Şubat 998) vefat etti. Bu tarih 387 olarak da zikredilmiştir.

Şenebûzî'ye dair birbirinden farklı değerlendirmeler yapılmıştır. Dârekutnî onun hakkında olumsuz sözler söylemiş, Ebü'l-Fazl Ubeydullah b. Ahmed es-Sayrafi kıraat ve tefsir alanlarında büyük bir âlim olduğunu belirtmiş, Ebû Amr ed-Dânî mükemmel bir üstat sayıldığını zikretmiş, Hatîb el-Bağdâdî rivayetleri konusunda eleştiriler bulunduğunu kaydetmiştir. İbnü'l-Esîr, geniş ilmi birikimine rağmen hadis konusunda zayıf olduğunu ileri sürerken Ebü'l-Alâ el-Hemedânî onu övmüş ve sika bir âlim diye nitelemiştir. Kaynaklarda Şenebûzî'ye *el-İşâre fi talîfî'l-'ibâre*, *Kitâbü't-Tefsîr* (tamamlanmadığı belirtilmiştir) ve *Mâ hâlefe fihi İbn Keşîr Ebâ 'Amr* adlı eserler nisbet edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, I, 271-272; İbnü'l-Esîr, *el-Lübâb*, II, 211-212; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdeba'*, XVII, 173-174; Zehebî, *Ma'rifetü'l-kurrâ'* (Altıkulaç), II, 640-642; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, II, 50-51; Dâvûdî, *Tabakâtü'l-müfessirin*, II, 54-57; Hikmet Beşîr Yâsîn, *İstidrâkât 'alâ Târîhi't-türâsi'l-'Arabî*, Cidde 1422, II, 282-283.

TAYYAR ALTIKULAÇ

ŞENFERÂ

(الشنفرى)

Sâbit (Amr) b. Mâlik eş-Şenferâ el-Ezdî
(ö. m. 525-550 arası)

Kendisine nisbet edilen
Lâmiyyetü'l-'Arab adlı
kasidesiyle tanınan Câhiliye şairi.

Milâdî 475 yılı civarında doğdu. Soyuları Kahtânîler'e dayanan Ezd (Benî Hâris b. Rebîa) kabilesinin Evâs b. Hacr (Gavs b. Evs) koluna mensuptur. Kaynakların çoğuna göre Şenferâ (kalın dudaklı) onun adı değil lakabıdır. Bazı eserlerde ismi diye zikredilen

Sâbit b. Câbir ve Amr b. Berrâk (el-Hemdâni) onun yağmacı arkadaşlarının adıdır. Tenin siahlığı sebebiyle "ağribetü'l-'Arab"-dan ve "addâun"-dan (en hızlı koşan Araplar) sayılan Şenferâ yaptıkları baskın, yağma ve çapul eylemlerini şiirlerinde dile getiren "saâfik" (haydutlar) şairlerindedir. Bu gruba katılmasıyla ilgili olarak kaynaklarda şu hikâyeye yer verilir: Şenferâ çok küçük yaşta ailesiyle birlikte Kays Aylân'dan Benî Şebâbe b. Fehm'e esir düşer. Ardından esir değişimi sonucu Ezd'in kollarından Benî Selâmân'a geçer. Burada yarı esir, yarı köle durumunda evinde büyüdüğü kimsenin (veya kabile ileri gelenlerinden birinin) kızına âşık olur. Kız tarafından reddildiği gibi kızın babası tarafından da ağır hakaretlere mâruz kalınca ilk efendileri Benî Şebâbe b. Fehm'e sığınır. Bunun, o zamana kadar bilmediği kendi nesebi hakkındaki gerçeği açıklamaları üzerine intikam almak için Benî Selâmân'dan 100 kişiyi öldürmeye yemin eder. Cınayetleri artınca kendi kabilesi (veya onu himaye eden kabile) tarafından kovulur ve saâfik grubuna katılarak kendisi gibi su'lûk ve hızlı koşucu olan kız kardeşinin oğlu Tebbeta Şerran (Sâbit b. Câbir) ve Amr b. Berrâk(a) gibi yağmacılarla birlikte baskınlar düzenler; çölde yaşayan kabileler arasında uzun zaman dehşet salar. Aralarında babasının katili Harâm b. Câbir es-Selâmânî'nin de bulunduğu dokuz kişiyi öldürür. Şenferâ baskını yapar yapmaz koşarak çöle kaçar, peşine takılanlar da susuzluktan ölmek korkusuyla takip-ten vazgeçerdi. Bu sebeple "a'dâ mine's-Şenferâ" (Şenferâ'dan daha hızlı koşucu) sözü darbimesel olmuştur (Meydânî, II, 394-395). Şenferâ, Benî Selâmân'ın Gâmid kolundan üç kişi veya içlerinde babasının katili Harâm b. Câbir'in kardeşi olan hızlı koşuculardan Esîd (Üseyd) b. Câbir'in de yer aldığı bir grup tarafından Ebide yakınındaki Nâsır'ta (veya panayırıyla ünlü Hubâşe'de) bir su başında geceleyin pusuya düşürülür. Şenferâ karanlıkta ikisini okla yaralarsa da sonunda yakalanır ve uzun işkencelerden sonra öldürülür. İşkence sırasında şiir söylemesi istenince söylediği, "Şiir nesheli zamanda söylenir" sözü darbimesel haline gelmiştir (İbn Kuteybe, I, 80; Ebü'l-Ferec el-İsfahânî, XXI, 119). Cesedinin teşhiri esnasında Selâmân'dan bir kişinin kafatasını tekmelemesiyle ayağına batan bir kemik parçasının ölümüne sebep olduğu, böylece öldürmeye yemin ettiği 100 kişinin tamamlandığı anlatılır. Şenferâ'nın günümüze ulaşan az miktardaki şiirleri